

Коли подивитися на археологічну карту Березнівського району, то можна зразу ж помітити, що як і більшість північних районів ця територія ще дуже слабо досліджена. Тут майже не проводилися археологічні розкопки. Вже кілька років учні нашої школи, на полях знаходили різні знаряддя праці найдавніших людей та приносили їх до школи. Зібрана колекція стала основою музею в історичному кабінеті.

Згодом у 1993 р. під керівництвом вчителя Історії Н.М. Сидорчук був створений історико - пошуковий гурток " Краєни ". Члени цього гуртка поставили собі за мету : проводити пошукову та дослідницьку роботу по вивченню стародавніх поселень та городища ,яке знаходиться на території села Голубне; а також знарядь праці найдавніших людей, які проживали на території Голубного та його околиць. Ці знаряддя виявилися вироблені з каменю (кремено) Місце де їх можна було знайти виявлено¹³ . Це теперішні урочища та хутори Ліски, Березина, Сороківка, Грядя, Борок, Зашивші, Майдан, околиця села Голубне. На території села Голубне знайдено кремінні скребки, ножовидні пластинки, ножі, сокири , тесла, долота, наконечники для списів, стріл , проколки, відбійники, серпи та інше. Трапляються зернотерки, плити для шліфування знарядь, уламки керамічного посуду. Знайдено понад 800 знарядь та уламків посуду кераміки. Деякі з них знаходяться у шкільному музеї Голубнівської загальноосвітньої школи.

На території нашого селища знайдено нуклеуси з яких зколювали невеликі пластини, їх ще називають мікролітичні. В шкільному музеї знаходяться також уламки керамічного посуду поселень тшинецької культури (назва походить від місцевості Тшиніци у середньому Повісленні), яка в той час розвивалася на території нинішньої Польщі. Ряд дослідників вважає, що племена комарівські та тшинецької культур були нащадками племен культури шнурової кераміки і стала середовищем у якому виникли предки слов'ян.

На території села Голубне знайдено також уламки посуду. На цьому посуді характерний орнамент , який нагадує відбитки шнура. Тому всі ці знахідки можна віднести до культури шнурової культури. Ще в 1938 році Польський археолог Т. Сулімірський провів розкопки на поселенні геродоцько - здовбицької культури шнурової кераміки біля смт. Соснове.

Найважливіші дослідження пам'яток культур шнурової кераміки на Волині. здійснив Львівський археолог І.К.Свешніков. Найбільші розкопки проводилися в селах Городок Рівненського району і с. Здовбиця Здолбунівського району. Населення, що залишило пам'ятки із шнуровою керамікою займалося скотарством, та землеробством. Важливу роль в господарстві відіграло видобуток кременю та виготовлення крем'яних знарядь для власної потреби і на обмін. Мешкали люди в невеликих житлах, що склалися із наземних і заглиблених частин. Приміщення обпалювалося за допомогою вогнища на якому готували також і їжу. На таких поселеннях відкрито також і господарські ямки та залишки майстерень крем'яних відщепів. У вигляді скупчень крем'яних відщепів, заготовок знарядь, нуклеусів та відбірників. В нашому музеї знаходяться також уламки керамічного посуду поселень тшинецької культури (назва походить від місцевості Тшцінець у середньому Повісленні), яка в той час розвивалася на території нинішньої Польщі*

Рід дослідників вважає, що племена комарівської та тшинецької культури були нащадками племен культури шнурової кераміки і стали середовищем в якому виникли предки слов'ян. На поселеннях тшинецької культури зустрічається багато виробів з кременю, подібних до виробів культури шнурової кераміки. За те посуд тшинецької культури досить своєрідний. Перш, за все горщики так званої "тюльпанової форми," прикрашені заглибленими лініями. В колекції глиняного посуду є уламки прикрашені валиком із заглибленням. Така орнаментация посуду була характерна в добу раннього заліза. Поширення залізних виробів особливо

помітне з приходом в степи на півдні України кочівників - скіфів. В лісостеповій зоні продовжувало жити місцеве населення, яке займалося переважно землеробством і скотарством.. Це були давні предки слов'ян.

Згодом кам'яний вік було поділено на 3 епохи .Кінцевий етап неоліту називали міднокам'яним або енеолітам. Найдавніші сліди заселення території Рівненщини датуються нинішнім палеолітом (це приблизно 40-ю тисяч років тому). У ряді місцевостей Здолбунівського, Млинівського , Острозького та Рівненського районів Рівненської області виявлено пізньо палеолітичні стоянки і деякі з них досліджувалися археологами шляхом розкопок. В місцевості нашого села пам'яток пізнього палеоліту виявлено небагато. Причина, напевне, в тому, що пам'ятки пізнього палеоліту залягають у нижніх горизонтах і виявити їх без спеціальних археологічних розкопок немає можливості, і все ж зразки знарядь цієї епохи в нас є. Це рубила , шкребачки, ножеподібні знаряддя, частинки з наконечників для списів, ядра, серпи .

На нашу думку, єдиним типом кам'яного знаряддя доби нижнього палеоліту було ручне рубило і кам'яне ядрище, таким способом, цілеспрямованого оббивання надавали мигдалеподібної форми. Це універсальне знаряддя виконувало роль сокири, і кайла, і метального ножа (каменя) і т. подібне. Воно вичерпувало весь арсенал технічних засобів епохи, ним обробляли дерево, копали землю, розколювали кістки, а в разі потреби застосовували як зброю. Це і було те скромне зернятко, з якого поступово виросло й розвинулося певне деревце сучасної цивілізації. Правда, деякі дослідники гадають, що кам'яному вікові передував, "дерев'яний", коли наші предки користувалися з дерева знаряддями с'як-так обробленими , загостреною палкою, довбійкою, плетивом з лози тощо, а дерево - матеріал, що практично не зберігається в землі, тому жодні вироби з нього до нас не збереглися.

Палеоліт - перший етап людської історії. Він тривав приблизно від кількох мільйонів до кількох тисяч років тому. За цей час відбувся процес виведення людини з тваринного світу, створений сучасний фізичний тип людини людина навчилася добувати вогонь. І постійно вдосконалюючи свої кам'яні та кістяні знаряддя праці, зробила перші кроки на шляху до підкорення природи. Дослідники поділяють палеоліт на ранній, середній і пізній.

Мезоліт - тривав приблизно від 11 до 8 тисяч років тому. Клімат порівняно з палеолітом, був теплішим і в Європі розповсюдились сучасні види рослин і тварин. Найбільшим технічним, досягненням, людини того часу був винахід лука та стріл , завдяки чому первісні мисливці дістали надійний засіб уражати здобич на віддалі , Дослідженнями останніх років поселення доби мезоліту виявили співробітники Інституту Археології Академії Наук України в багатьох місцевостях Березнівського району на берегах річки Случа, найцікавіші з них досліджувалися поблизу Березного.

Виявлені матеріали дозволяють відтворити життя давньої людини в цей період. Стоянки доби мезоліту зареєстровані майже на всій території Рівненської області - біля Березного, с. Корост Сардинського району, с, Оржів Рівненського району, а поблизу с. Нобедь Зарічнянського району вони досліджувалися систематичними розкопками. Провідною галуззю доби мезоліту було мисливство. Завдяки примгненню лука мезолітичні мисливці дістали надійний спосіб уражати здобич на відстані.

Колективне полювання на великого стадного звіра змінюють індивідуальні лови з використанням нововинайденої зброї (лука а стріла). Великі стійбища починають зникати. Замість них з'являються малі тимчасові стоянки невеликих сімейних груп. Велике надбання доби мезоліту - приручення собаки, першої свійської тварини в історії, вірного друга людини. Але не можна вважати це за початок скотарства. Найбільше наших знахідок відносяться до бронзового віку. Це крем'яні вироби клиновидні сокири з підшліфованим лезом, клиновидні

серпи, ножевидні пластини, відбійники, вістря списів та стріл. Неоліт на території Східної Європи припадає приблизно на УІ-ГУ тисячоліття до н.е. В цей час людина почала застосовувати нові способи обробки каменю і кремнію (шліфування, розпилювання, свердління), ліпити і обпалювати на вогнищі глиняний посуд і перейшла від присвоювання до відтворюючих форм господарства (від мисливства і збиральництва до землеробства і скотарства).

Неоліт - це період дальшого розвитку племінного ладу, в якому економічною і соціальною основою був материнський рід. Для кожної групи неолітичних племен характерні певні особливості в типах жител, знаряддях праці, зброї, прикрас, у формах посуду та у звичаях вірування. Залишені однією групою племен на якійсь території однотипної рештки матеріальної культури однакові за своїм, характером, поселення і кладовища, називаємо археологічною культурою.

Знайдені знаряддя доводять нам те, що на території села жили люди періоду мезоліту та енеоліту, тобто в епоху кам'яного віку. Доба середнього палеоліту починається з підкоренням вогню В археології вона має умовну назву мустьє. В Україні тогочасні пам'ятки виявлено в різних районах на Дніпрі, на Волині, Закарпатті, Наддніпрянщині, Донбасі. Подекуди знайдено й рештки самої людини, зокрема в деяких печерних постоях Криму (ці рештки належать до типу неандертальської людини, що становить проміжну ланку між попередніми і примітивними формами (пітекантроп, синантроп) і сучасною людиною. Способи добування вогню на ранніх стадіях історії були різні.

Один з найпоширеніших - викрешування вогню за допомогою двох кремінців. Крім цього, застосовували тертя двох шматочків дерева, висвердлювали за допомогою палиці з лучковим приводом, вишкрябували, тощо. Важко переоцінити значення вогню в житті первісної людини. Завдяки йому наші предки могли варити або пекти їжу, а це значно підвищувало якість харчування. Вони дістали надійний захист від диких звірів. Вогонь давав змогу ефективно боротися з холодом. Нарешті штучне освітлення продовжувало робочий день і тим відкривало нові творчі можливості. Усе це мало активний вплив на подальший поступ.

Технічне досягнення середнього палеоліту полягає у функціональній диференціації знарядь. На зміну універсальному рубилу приходять спеціалізовані інструменти: гостроконечник і скребло. Перший мав гострий робочий кінець, другий - видовжене й заокруглене лезо. Використовували також ядрища (так звані нуклеуси) - ті шматки кременю, з яких сколювали заготовки. Саме такі знаряддя знайдені на околицях села Голубне. Наступна стадія - верхній палеоліт - це доба коли формується сучасний тип людини й виникає родовий лад. Пам'ятки з того часу відомі сотнями в усіх районах України. Тоді людство знову переживало істотні зрушення.

Основною формою господарської діяльності стало полювання на великого стадного звіра. Численні кістки мамонта, носорога, бізона та інших тварин (велика кількість їх незмінно трапляється під час розкопок на стоянках) - трофеї первісних мисливців. Техніка обробки каменю вдосконалюється. Раніше використовувалося переважно ядрище, якому за допомогою сколів надавали певної форми. Тепер, навпаки, основною заготовкою стали скалки, з яких робили різні інструменти, що набувають дальшої спеціалізації - вістря, різці, скребачки, гемблі тощо. Поряд з каменем починають широко вживати як матеріал, кістку.

Знайдене понад 600 знарядь та уламків керамічного посуду . Деякі з них знаходяться у шкільному музеї Голубнівської загальноосвітньої школи І-ІІ ступенів. Всі ці знахідки дають багатющий матеріал , який можна і потрібно використовувати для поглиблення наших знань про наш історичний край . Адже археологічна карта Березнівського району, як і більшість північних районів області - цілина. Тут майже не проводилося археологічних досліджень. Людина

заявилася на території України понад мільйон років тому. Власне - людське суспільство тоді лише формувалося. Навіть фізичний тип (людина розумна) склався пізніше.

Найдавніші рештки людського життя в нас належать до епохи нижнього палеоліту, тобто стародавнього кам'яного віку, їх виявлено багато в Середній Наддністрянщині, (за археологічною термінологією відповідає фізичний тип неоантропа - перший крок, який визначаємо за власне людський, шлях первісного закладення сучасної України сягав через Передній Схід та Кавказ. Далі, в Абхазії, виявлено найдавніші рештки людського життя. Тогочасні природні умови істотно відрізнялися від теперішніх. Повітря порівняно тепле і вологе. Великі простори вкривали широколисті ліси, луки. Доба нижнього палеоліту відповідає початковій стадії великолюдської цивілізації, коли наш предок взяв до рук штучно оформлене знаряддя, історія починається там., де істота вдається до обробки каменю, та інших природних матеріалів. Певні примітивні знаряддя, шматки кременю, кварциту, обсидіану та інших придатних для пластичної обробки порід, не утилізовані відходи виробництва надійно фіксують діяльність, через яку маємо всі підстави вважати за принципово людську.

Найголовнішим технічним досягненням доби був початок металургії. Передусім предки оволоділи міддю, мабуть, вживалась самородна мідь, що оброблялася методом холодного кування. Пізніше люди навчилися витоплювати метал з руди. В околиці села Голубного було багато рудень (місця де витоплювали залізо з місцевої руди болотної). Наприкінці VIII -- на початку IX ст. феодалні відносини у слов'ян стали пануючими у великих землевласників феодалів і експлуатованого та залежного від них селянства. З розвитком класового суспільства формувалися й східнослов'янські державні утворення, а розрізнені племена почали зливатися в єдину давньоруську народність. Основною формою державних утворень у східних слов'ян стали князівства. Спочатку це були племінні князівства, на чолі яких стояли племінні вожді, згодом виникли князівства територіальні, що об'єднували землі різних племен. Центрами князівства стали міста, що виникли також у IX-X столітті в результаті розвитку ремесла і торгівлі. В містах селилися ремісники та купці і знаходився також замок феодала. Міста і феодалні замки та садиби володарів були укріпленими валами, частоколами і ровами. Це були так звані городи - місця огорожені оборонними спорудами. Від них залишились численні городища. Родова і племінна знать, захоплюючи землі і підкорюючи у пануючих феодалний клас князів та бояр, які для утвердження своєї влади утримували спеціальні військові дружини. Окремі городища виконували роль фортеці, що прикривали кордони удільних князівств Південно-Західної Русі. Значна група городища являє собою феодалні замки.